

NĚKTERÉ ZMĚNY TÝKAJÍCÍ SE ŽIVOTNÍCH A PRACOVNÍCH PODMÍNEK V ČESKOSLOVENSKÉM ZEMĚDĚLSTVÍ

Z. KRŮČEK

KRŮČEK Z. (Economic Research Institute for Agriculture and Food, Praha). *Some Changes Concerning the Living and Working Conditions in Czechoslovak Agriculture*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. zeměd. 12 (1) : 43-51, 1976.

Theoretical research for the problems of living and working conditions has been performed for rather a short time; in view of its complex character, knowledge obtained up to now does not represent a complex theoretical system. When investigating the living and working conditions in agriculture, it is necessary to study their equalization with those in manufacture, and their relation to the scientific-technical development. Living conditions are a complex of the conditions under which the way of living is realized; working conditions form a part of the complex of living conditions; man comes into contact with them during the working process. At present, the processes of production concentration and specialization influence the living and working conditions of workers in agriculture. The target of all these processes is to compensate for the differences between town and village, that means between manufacture and agriculture.

living conditions; working conditions; scientific-technical development; concentration and specialization

Změna životních a pracovních podmínek, zájmů a potřeb zemědělských pracujících je neodmyslitelnou součástí všech změn, kterými prochází československé zemědělství a celý venkov od začátku socializace. Rostoucí životní úroveň pracovníků a zlepšování jejich životních a pracovních podmínek spolu s řadou dalších změn vytváří předpoklady pro plný rozvoj pracujícího člověka v rámci celé společnosti, což je hlavním cílem socialistické, resp. komunistické společnosti.

Problematika teoretického zkoumání životních a pracovních podmínek a s nimi souvisejících otázek — životní styl, životní způsob, životní úroveň, životní a pracovní prostředí atd. — má za sebou ještě poměrně krátkou historii a z hlediska komplexnosti nevytvořily doposud získané poznatky ucelenou teoretickou soustavu. Prvně se u nás touto problematikou hlouběji zabýval K. Honzík, který kromě otázek hmotné kultury teoreticky zdůvodnil i příčiny, zdroje, potřeby a možnosti formování životního způsobu. Přestože tyto otázky viděl zúžené z pozice architekta, orientoval se správně marxisticky a vycházel z toho, že způsob života je podmíněn způsobem výroby.

Likvidace antagonistických tříd v procesu socialistické revoluce vytváří předpoklady postupné homogenizace podstatných rysů způsobu života i životních a pracovních podmínek všech pracujících. Východisko a základ, o který se opírá proces formování socialistického životního způsobu, tvoří ony rysy života dělnické třídy (cíle, hodnoty, přístupy), které určují a vyjadřují její rozhodující dějinnou roli ve výstavbě nové společnosti. S rozvojem výrobních sil socialistické společnosti dochází mezi jejími třídami a skupinami postupně i ke sblížování a vyrovnávání rozdílů ve způsobu života, pokud jde o jeho socialistický profil a všeobecnou úroveň. Na této půdě pak vyrůstá v socialistické společnosti mnohotvárnost životního způsobu jednotlivců jako výraz bohatství a rozmanitosti lidské osobnosti.

Z tohoto hlediska je pak specifickou otázkou v zemědělství vyrovnávání životních a pracovních podmínek mezi zemědělstvím a průmyslem, resp. mezi městem a vesnicí. Řešení těchto otázek pomáhá odstraňovat neopodstatněné rozdíly, které socialistická společnost zdědila po předcházejících společenských řádech. Jejich překonání, jež je podle klasiků marxismu-leninismu historickou úlohou socialistické společnosti, je však dlouhodobý proces. V posledních letech bylo na tomto úseku vykonáno mnoho teoretické i praktické práce, což umožnilo dosáhnout řadu úspěchů ve vývoji naší socialistické společnosti.

Při výzkumu všech dimenzí životních a pracovních podmínek má klíčový význam sledování jejich vzájemného vztahu s vědeckotechnickým rozvojem. Současný vědeckotechnický rozvoj v zemědělství a v celé naší společnosti se stává v podmínkách socialismu důležitým činitelem rozvoje všech stránek společenského života. Dochází k změnám ve struktuře výrobních sil a současně ke změnám ve struktuře lidských potřeb a hodnot. Tím se mění základní dimenze způsobu života — práce a její charakter, myšlení, struktura spotřeby, obsah a aktivita ve volném čase, soustava mezilidských vztahů atd. Vliv procesu vědeckotechnického rozvoje není možné chápat pouze jednostranně. V tomto procesu jde o vzájemný vztah rozvoje vědy a techniky na jedné straně a člověka na straně druhé, z kterých každý činitel ovlivňuje druhého. Proto je nutné chápat jednotlivé složky způsobu života jako součást hybných sil vědeckotechnického rozvoje. Praxe výstavby socialismu potvrzuje, že socialistická společnost, sociálně-ekonomická a politická struktura socialismu, vytváří nejvhodnější předpoklady pro plné uplatnění rozvoje výrobních sil, vědy a techniky.

Protože na teoretické vymezení životních a pracovních podmínek jsou různé názory a i použití těchto kategorií je často nesprávné a navzájem se překrývající, je třeba si některé základní kategorie vymežit. Přes různici se definice je možné obecně považovat životní způsob za souhrn všeho, oč člověk ve společnosti usiluje a jak o to usiluje. Kvantitativní stránku životního způsobu představuje životní úroveň. Životním stylem se stává životní způsob tehdy, jestliže je vědomě a uceleně vytvářen. Životní podmínky představuje komplex podmínek, ve kterých se životní způsob realizuje. Součástí komplexu životních podmínek jsou i pracovní podmínky a patří mezi ně všechny hodnoty, se kterými člověk přichází do styku v pracovním procesu. Mezi životní a pracovní podmínky patří i životní a pracovní prostředí, které představují komplex materiálního i nemateriálního okolí, v němž lidé žijí a pracují.

ZIVOTNI PODMINKY VENKOVSKÉHO, RESP. ZEMĚDĚLSKÉHO OBYVATELSTVA

Z vymezení kategorií pracovních a životních podmínek vyplývá, že tvoří dialekticky skloubený celek a že výzkum jednotlivých dimenzí životního způsobu úzce souvisí s realizací vědeckotechnického rozvoje. Proto v této práci je při analýze životních a pracovních podmínek soustředěna pozornost na jednotlivé stránky pracovních a životních podmínek v souvislosti s koncentrací a specializací zemědělské výroby. Nejdále pokročila koncentrace a specializace v některých odvětvích živočišné výroby, zejména výroby vajec, jatečné drůbeže a jatečných prasat. V současné době je v objektech velkovýrobního charakteru soustředěno 76 % slepic, 67 % jatečné drůbeže a 39 % jatečných prasat. V rostlinné výrobě došlo k poměrně značné plošné koncentraci zejména slučováním zemědělských podniků. Zatím první kroky byly učiněny při zabezpečování koncentrace a organizování společné rostlinné výroby nebo její části v rámci kooperačních seskupení zemědělských podniků. Na úseku vědecké výživy a ochrany rostlin rozvíjelo v roce 1974 činnost 23 agrochemických podniků.

V oblasti životních podmínek se kromě pracovních podmínek jedná především o:

- životní prostředí
- bydlení a bytovou výstavbu

- služby
- organizaci a náplň volného času
- společensko-politickou iniciativu a aktivitu.

Životní prostředí – má-li být efekt prostředků vložených do jeho cílevědomého vytváření co největší, je nutné pojmout v celém jeho komplexu pracovního, obytného, společensko-kulturního a rekreačního prostředí s tím, že dynamičnost moderního života je ovlivňována i rozvojem motorismu.

Současný stav našeho životního prostředí a některé prosazující se tendence technického rozvoje hrozí dalším zhoršováním životního prostředí, a to i v oblastech dosud poměrně zachovalých, jako jsou územní volné krajiny. I koncentrace a specializace zemědělské výroby nepřináší pouze vítané civilizační vklady, ale vyvolává i problémy v tvorbě a ochraně životního prostředí. Proto je třeba v koncepcích i při praktické realizaci rozvoje koncentrace a specializace respektovat požadavky péče o životní prostředí, tak jak to objektivně vyžaduje sám proces vědeckotechnické revoluce v zájmu zvýšení životní úrovně celé společnosti.

Přes nesporné pozitivní výsledky dosavadního vývoje výstavby zemědělských závodů stojíme v současné době před řešením složité strukturní přestavby zemědělských podniků. Zvyšující se nároky na ochranu životního prostředí na venkově vyplývají jednak z vysokého soustřeďování výroby na jednom místě, jednak z některých provozních a urbanistických nedostatků daných stávajícím rozmístěním zemědělských stavebních fondů – jejich nevyhovujícím vztahem k sídlům a obhospodařovaným plochám.

V r. 1950 bydlelo v obcích do 5000 obyvatel celkem 7,7 mil. obyvatel, v r. 1970 jich tam žilo 7,5 miliónu. Počet obyvatel obcí do 2000 obyvatel však ve stejném období poklesl ze 6017 tisíc na 5406 tisíc obyvatel. Současně probíhá vnitřní diferenciací venkovských obcí. Počet trvale bydlících v malých obcích do 500 obyvatel má výrazně sestupnou tendenci, v obcích od 500 do 1000 obyvatel je pokles plynulý, zatímco ve většině obcí nad 1000 obyvatel jejich počet stagnuje nebo i vzrůstá. Stavební fond vesnice měl horší úroveň než ve městech. Průzkum bytového fondu na vesnici před 10 lety ukázal dosti nízký standard: 47 % bytů bylo starších 60 let, 1/3 bytů měla kamenné zdivo, pouze 10 % bytů bylo tří a vícepokojových. Výhodné však bylo, že jeho podstatná část umožňovala rekonstrukci a modernizaci. Zejména v posledním období se uskutečnila jeho rozsáhlá přestavba, která spolu s novou bytovou výstavbou přispěla k značnému zlepšení standardu bydlení na venkově.

V rozporu s tempem vývoje zemědělské výroby, zaostávala doposud většina vesnic v rozvoji občanské vybavenosti. V souvislosti s koncentrací a specializací zemědělské výroby dochází v současné době i k uplatňování nové koncepce sídelní soustavy. Tato koncepce je založena na stupňovité sídlištní síti se stupňovitou občanskou vybaveností a počítá se s úplnou občanskou vybaveností střediskových obcí a doplněním základní vybavenosti v nestřediskových obcích. Úkolem moderních a specializovaných zemědělských podniků je aktivně spolupracovat při tvorbě a realizaci této koncepce.

Z rozboru vybavenosti základními obchodními službami provedeného v r. 1974 Svazem družstevních rolníků v rámci ČSR vyplývá, že v polovině obvodů JZD je obchod s průmyslovým zbožím, v 35 % obvodů je i obchod se speciálním zbožím. Problémy zajišťování zásobování základními produkty v malých obcích se řeší pojízdnými prodejny. Z dalších služeb má 28 % JZD ve svém obvodu sběrnou prádla, 37 % sběrnou a čistírnu, 28 % stálé kadeřnictví, 29 % stálého holiče a v 5 % mají družstevníci k dispozici dům služeb. Jenom 34 % obvodů JZD má k dispozici mateřské školky s dostatečnou kapacitou.

Zvláštním problémem zůstává kulturně společenský život vesnice. Jde o rozvíjení aktivní účasti lidí na kulturním, společenském a sportovním životě obcí. S tím souvisí i otázky výstavby kulturních zařízení na vesnicích, které jsou v sídlech trvalého významu pozitivním prvkem. Přístup k jejich budování nesmí být živelný a je třeba citlivě navazovat na to, co je v obci vybudováno a v souladu se společenskými možnostmi tato zařízení dotvářet.

PRACOVNÍ PODMÍNKY V ZEMĚDĚLSTVÍ

Pro marxisticko-leninské pojetí dějinného vývoje je analýza práce rozhodujícím faktorem a s tím souvisí i význam sledování a výzkum pracovních podmínek jako důležité a zvláště významné součásti životních podmínek. Mezi pracovní podmínky zahrnujeme především

- pracovní prostředí, včetně vzájemných vztahů lidí na pracovišti,
- pracovní právní vztahy,
- pracovní iniciativu a aktivitu,
- odměnu za práci,
- ochranu a bezpečnost práce,
- hygienická a zdravotní zařízení,
- závodní stravování,
- časovou dimenzi práce.

Pracovní prostředí je v zemědělství rozličné v obou základních odvětvích výroby, tj. v rostlinné i živočišné výrobě. Při budování velkokapacitních objektů v živočišné výrobě je již povinně počítáno se zajištěním optimálních podmínek pracovního prostředí. V posledních letech se vybudovala řada farem, v kterých se dociluje cestou automatizace podstatné snížení přímého styku se zvířaty; postupně je řešen i problém klimatizace. Tyto farmy jsou rovněž vybaveny komplexním hygienickým zařízením. Je ovšem nutné konstatovat, že i ve specializovaných zemědělských podnicích zůstává řada objektů živočišné výroby s nevyhovujícím vybavením. S vybavením farem souvisí i otázka celkové dobré úpravy okolí provozoven. Jde zejména o vybudování kanalizace, zpevněných vozovek, zelených a upravených volných ploch.

V rostlinné výrobě se velká část pracovního a výrobního procesu odehrává v přírodním prostředí, kde pracovníci jsou vystaveni různým klimatickým vlivům, jejichž odstranění je značně složité. V koncentrované rostlinné výrobě je věnována pozornost paralyzování těchto nepříznivých vlivů. V moderních konstrukcích velkovýrobních zemědělských strojů jsou již z velké části vyřešeny problémy vibrace, klimatu a hluku v kabinách

pro řidiče-mechanizátora, které dosud nepříznivě působily nejen na pracovní pohodu, ale i na zdraví traktoristů.

Koncentrace a specializace výroby působí výrazně i na sociální pracovní prostředí. Dochází ke změnám ve složení a ve velikosti pracovních skupin. Projevují se tendence ke složitějším formálním vazbám a pracovním návaznostem. Organizační změny nahrazují dosavadní vazbu pracovních skupin na jeden podnik složitějšími vazbami v rámci spolupracujících podniků. Jako se různé úkoly a velikost jednotlivých skupin, tak se odlišují i vztahy mezi jednotlivými členy pracovních skupin. V živočišné výrobě dochází v objektech moderních velkochovů k další dělbě práce a k určitému rozsahu specializace, k novým formám pracovních a tím i lidských vztahů při zavedení dvousměnných provozů. Specifické fyzikální i sociální pracovní prostředí vzniká ve velkodrůbežárnách při vysoké míře automatizace práce.

I. Změny profesní struktury pracovníků v JZD v letech 1966 až 1974 — Changes of the professional structure of the farmers of Unified Agricultural Cooperatives in the years 1966—1974

Profese	% z trvale činných pracovníků		
	1966	1972	1974
Traktoristé a kombajnéri	9,4	10,5	10,8
Řidiči a závozníci	—	2,0	2,4
Koči	4,4	2,2	1,5
Ostatní pracovníci v rostlinné výrobě	37,4	29,7	26,9
Ošetřovatelé dojníc	11,6	12,9	13,5
Ošetřovatelé prasat	13,8	2,0	1,9
Pracovníci v dílnách a řemeslníci	3,5	5,0	5,6
Pracovníci stavebních skupin	3,1	4,4	4,9
THP	7,5	9,5	9,8

Pramen: Statistická ročenka MZVŽ

Otázka rozvoje společensko-politické aktivity a iniciativy je zvláště důležitá při rozvoji koncentrace a specializace zemědělské výroby. Nově vznikající zemědělské podniky, jako další stupeň zespolečnění výroby, musí nejen vytvořit dostatečný prostor pro rozvoj iniciativy, ale systém jejich řízení a organizace s touto aktivitou přímo počítat.

Důležitým úkolem je rozvoj socialistického soutěžení — jako faktoru výchovy socialistického člověka a politického a materiálního rozvoje společnosti. Výzkum provedený v několika kooperujících a sloučených zemědělských podnicích prokázal, že socialistické soutěžení je třeba dále rozvíjet a zlepšovat. Je třeba především zlepšit organizační práci při rozvoji soutěžení, zaměřit se na uzavírání individuálních i kolektivních závazků a zlepšit kontrolu jejich plnění. Při dalším rozvoji socialistického soutěžení je třeba soustředit více pozornosti na ženy.

Rovněž socialistická racionalizace a novátorské zlepšovateľské hnutí jsou nezbytnou součástí společenských procesů probíhajících v moderním zemědělském podniku. Koncentrace a specializace výroby, se nemůže obejít bez iniciativního zavádění nové techniky, racionalizace práce a celkového zefektivnění výroby. Při zkoumání dosaženého stupně rozvoje racionalizačního a zlepšovateľského hnutí v kooperujících a sloučených zemědělských podnicích bylo zjištěno, že tato forma společenské aktivity se rozvíjí od nejjednodušších způsobů (racionalizační náměty) až po komplexní racionalizační brigády. V zkoumaném souboru pracovníků z kooperujících podniků předložilo racionalizační či zlepšovateľský námět 20 % vedoucích a 10 % řadových pracovníků. Při rozvoji této formy aktivity je třeba se zaměřit především na ženy, jejichž zapojení je prozatím nízké.

Je pochopitelné, že za poměrně krátkou existenci koncentrovaných a specializovaných zemědělských podniků se prozatím nemohlo dosáhnout převratných změn jak v rozvoji socialistického soutěžení, tak i v racionalizačním či zlepšovateľském hnutí. Přesto se ukazuje, že ve změněných podmínkách těchto podniků se vytváří organizační i materiální předpoklady pro rozvoj těchto forem společenské aktivity. Toto zlepšení pocítují i jednotliví pracovníci, ovšem tyto formy aktivity je třeba dále propagovat a rozvíjet, aby se staly běžnou součástí pracovního i společenského života, aby nebyly chápány jako něco zvláštního, oddělitelného.

V základní zásadě socialistického odměňování podle množství, jakosti a společenského významu vykonané práce se promítá princip sociální rovnosti. Z tohoto hlediska bylo centrem pozornosti řadu let uplatňování paritní politiky mezi různými odvětvími národního hospodářství. Vcelku lze považovat za současné úrovně ekonomiky, charakteru práce, profesní struktury a kvalifikace tarifikační proces v odměňování zemědělství za téměř dokončený. Roční výše odměny připadající na jednoho trvale činného pracovníka v JZD vzrostla od r. 1961 do r. 1974 o 1040 Kčs, tj. o 127 %. V současné době dosahuje průměrná výše mzdy pracovníků státních statků zhruba 94,1 % úrovně mzdy v průmyslu, u JZD je v průměru o něco nižší (93,5 %). Proto se v současném období v souladu s procesem koncentrace a specializace výroby přistoupilo k racionalizaci odměňování, k uplatnění zásad racionalizace práce a mzdových soustav ve státním sektoru zemědělství a k ověřování stejných principů odměňování v družstevním sektoru zemědělství. Úkolem těchto opatření je především zvýšit zájem pracovníků v zemědělství o přijímání náročnějších výrobních úkolů v plánu v souladu s politicko-ekonomickými směry rozvoje celého zemědělství a socialistické společnosti a k tomu maximálně zaměřit a využít racionalizační opatření, zejména prosazování vědeckotechnického pokroku v zemědělství a vytváření předpokladů pro rychlejší uplatňování nových forem organizace a řízení zemědělství v souladu se směry rozvoje velkovýroby cestou koncentrace a specializace. Realizací nových opatření dochází k dalšímu sjednocování podmínek odměňování v obou výrobních sektorech.

Otázka odměňování úzce souvisí s kvalifikací, která je dána stupněm vzdělání a délkou praxe. Úroveň požadavků na kvalifikaci se zvětšuje úměrně zprůměrněním zemědělství cestou koncentrace a specializace. Nově založené společné zemědělské podniky i ostatní velkový-

robní zemědělské podniky průmyslového charakteru vyžadují pro svůj provoz specializované a kvalifikované pracovníky. Počet odborníků s vysokoškolským vzděláním a středním odborným vzděláním se v letech 1960–73 zvýšil přibližně dvojnásobně, a to z počtu 12 376 odborníků s vysokoškolským vzděláním na 25 889 a z 57 658 pracovníků se středním odborným vzděláním na 102 258. Příznivý vývoj se projevil též v počtu vyučených pracovníků v dělnických povoláních, kteří pracují v oboru, ve kterém se vyučili nebo v příbuzném. Počet vyučených pracovníků se zvýšil z 37 222 v r. 1962 na 233 792 v r. 1973, tj. více než šestinásobně. Zároveň v r. 1962 představoval podíl vyučených pouze 2,8 %, v r. 1970 již 18,4 % a v r. 1973 28,5 % z celkového počtu pracovníků dělnických povolání.

K podstatným změnám došlo v profesní struktuře pracovníků v zemědělství. Postupně zanikají některá povolání a vznikají nová, odpovídající požadavkům nové technologie a techniky a organizace práce. Dosavadní výzkumy ukazují, že pracovníky s potřebnou kvalifikací, především u manuálních profesí, v zemědělství často nemáme. Získávají se tedy z průmyslu a z terciálního sektoru, a to z těch pracovníků, kteří využívají výhod blízkosti místa zaměstnání od bydliště a kterým vyhovuje charakter práce. I když lze říci, že z jiných odvětví národního hospodářství přecházejí do moderních zemědělských podniků v podstatě kvalifikovaní lidé, neodpovídá jejich kvalifikace zcela požadavkům provozu. Pokud jde čistě o zemědělské profese, jsou zřetelné náznaky růstu jejich prestiže, zvláště pak mezi venkovskou populací.

V oblasti vybavení pracovních procesů koncentrace a specializace působí tak, že v živočišné výrobě v moderní velkovýrobě se postupně paralyzují nepříznivé faktory mikroklimatu a zmenšuje se styk se zvířaty. I starší objekty jsou postupně dokompletovány hygienickým zařízením. V rostlinné výrobě uplatněním skupinové práce na velkých prostorech roste nezbytnost budování hygienických zařízení s moderním vybavením včetně osvětlení a vytápění při zabezpečené údržbě jejich provozu.

Z hlediska péče o zdraví pracovníků vytváří sloučené i kooperující podniky podmínky pro zřizování závodních zdravotnických středisek, tím, že je v nich v průměru zaměstnáno 600–700 osob, kteří spolu s rodinnými příslušníky, sezónními pracovníky a důchodci dávají předpoklady pro plné využití střediska. Jedině závodní lékaři se znalostmi pracovního prostředí mohou účinně spolupracovat s vedením podniku při provádění ozdravovacích opatření, organizování preventivní péče o zdraví a bezpečnost práce i při celkovém zlepšování pracovních podmínek. V současném období ordinuje lékař ve 47,8 % obvodů JZD, z toho ve 27,9 % stále, v 19,8 % jen ve stanovenou dobu. Ve 41,3 % obvodů je dětské zdravotní středisko.

Na spokojenost pracovníků v zemědělských podnicích působí i větší uplatnění závodního stravování. Dosavadní vývoj závodního stravování nebyl v zemědělství příliš uspokojivý. Ve státním sektoru zemědělství v r. 1973 fungovalo 499 závodních jídelen, ve kterých se pravidelně nebo občas stravovalo asi 47 tisíc pracovníků, stravovací poukázky byly vydány v počtu asi 16 tisíc. V r. 1974 z celkového počtu JZD v ČSR zajišťovalo závodní a veřejné stravování 26,5 % JZD celoročně a 43,8 % sezónně. Tyto možnosti byly však poměrně málo využívány. Celoročně

se stravovalo jen 14 % a v sezóně 28,1 % pracovníků. Výzkum v sloučených a kooperujících podnicích ukázal, že tyto podniky mají materiální, finanční i kádrové podmínky pro uplatnění racionalizace ve stravování. Je zajišťován rozvoj stravy a kulturní stravování i na jednotlivých výrobních střediscích. Proces strukturální přestavby vede tak k poznání výhodnosti závodního stravování pro pracovníky i pro podnik.

Ze stručné charakteristiky základních změn a pracovních a životních podmínek pracovníků v zemědělství je vidět, že v procesu koncentrace a specializace zemědělské výroby nejde jen o zásadní kvalitativní přeměny v charakteru zemědělské výroby, ale mění se jím i postavení člověka v zemědělském podniku. Svou ekonomickou podstatou jsou tedy integrační a kooperační vztahy předpokladem dalšího rozvoje společenské dělby práce a projevem nových forem organizace výroby a ze sociálně ekonomického hlediska působí i na vyrovnávání a zlepšování životních a pracovních podmínek pracovníků členských podniků, což cílově přispívá k vyrovnávání sociálně ekonomických rozdílů mezi městem a venkovem.

Došlo dne 13. 2. 1976

KRUČEK Z. (Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Praha). *Některé změny týkající se životních a pracovních podmínek v československém zemědělství*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. zeměd. 12 (1) : 43-51, 1976.

Problematika teoretického zkoumání otázek životních a pracovních podmínek má za sebou poměrně ještě krátkou historii a z hlediska komplexnosti nevytvořily doposud získané poznatky ucelenou teoretickou soustavu. Při sledování životních a pracovních podmínek v zemědělství je třeba zkoumat jejich sbližování s průmyslem a dále jejich vztah s vědeckotechnickým rozvojem. Životní podmínky jsou komplex podmínek, ve kterých se realizuje životní způsob, a pracovní podmínky jsou součástí komplexu životních podmínek a jsou to ty, se kterými člověk přichází do styku v pracovním procesu. Ukazuje se, že v současné době působí na životní a pracovní podmínky pracovníků v zemědělství proces koncentrace a specializace výroby. Cílově přispívají všechny tyto procesy k vyrovnávání rozdílů mezi městem a vesnicí, resp. mezi průmyslem a zemědělstvím.

životní podmínky; pracovní podmínky; vědeckotechnický rozvoj; koncentrace a specializace

КРУЧЕК З. (Научно-исследовательский институт экономики сельского хозяйства и продовольствия, Прага). *Некоторые изменения, касающиеся жизненных и рабочих условий в чехословацком сельском хозяйстве*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. zeměd. 12 (1) : 43-51, 1976.

Problematika теоретического изучения вопросов условий жизни и работы имеет сравнительно краткую историю, и с точки зрения комплексности полученные данные не представляют собой полной теоретической системы. При изучении условий жизни и работы в сельском хозяйстве необходимо изучать их сближение с промышленностью и далее, их отношение к научно-техническому развитию. Условия жизни представляют собой комплекс условий, в которых осуществляется способ жизни, а рабочие условия являются составной частью комплекса условий жизни, это те условия, с которыми человек встречается во время рабочего процесса. Оказывается, что в настоящее время на условия работы и жизни работников сельского хозяйства влияет процесс концентрации и специализации производства. Все эти процессы целенаправленно способствуют устранению различий между городом и деревней, и между промышленностью и сельским хозяйством.

условия жизни; рабочие условия; научно-техническое развитие; концентрация и специализация

KRŮČEK Z. (Forschungsinstitut für Ökonomik der Land- und Nahrungsmittelwirtschaft, Praha). *Einige Änderungen, die die Lebens- und Arbeitsbedingungen in der tschechoslowakischen Landwirtschaft betreffen*. Sbor. ÚVTIZ-Sociol. zeměd. 12 (1) : 43-51, 1976.

Die Problematik der theoretischen Untersuchungen der Lebens- und Arbeitsbedingungen hat erst nur eine kurze Historie zurückgelegt. Mit Rücksicht auf die Vollständigkeit haben die bisher gewonnenen Erkenntnisse kein abgeschlossenes theoretisches System geschaffen. Bei der Beobachtung der Lebens- und Arbeitsbedingungen in der Landwirtschaft ist es notwendig, ihre Annäherung an die Industriearbeitsbedingungen sowie ihre Beziehung zu der wirtschaftstechnischen Entwicklung zu untersuchen. Die Lebensbedingungen sind ein Komplex der Bedingungen, in welchen die Lebensweise realisiert wird und die Arbeitsbedingungen sind ein Bestandteil des Komplexes der Lebensbedingungen und sind es diejenigen, mit den der Mensch während des Arbeitsprozesses in Berührung kommt. Es zeigt sich, daß in der Gegenwart der Prozeß der Konzentrierung und Spezialisierung der Produktion auf die Lebens- und Arbeitsbedingungen der Werktätigen in der Landwirtschaft einwirkt. Zielgerichtet tragen alle diese Prozesse zum Ausgleich der Unterschiede zwischen der Stadt und dem Dorf bei, bzw. zwischen der Industrie und der Landwirtschaft.

Lebensbedingungen; Arbeitsbedingungen; wissenschaftlich-technische Entwicklung; Konzentrierung und Spezialisierung

Adresa autora:

Ing. Zdeněk Krůček, Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Dlážděná 6, 110 00 Praha 1
